

רשות העתיקות

מחלקת המס

י"ב בטבת תשנ"ג
3 בינואר 1993

לכבוד
אינג' מנשה פרדמן
רח' קפריסין 3
תל אביב 69015

א. נ. נ.

הנדון: סקר ארכיאולוגי בהר איתן

עם סיום הסקר הארכיאולוגי בהר איתן אנו מצרפים את הדו"ח עם המפות של ההר וסימון האתרים הארכיאולוגיים על המפות. גבולות האתרים סומנו בצורה הבאה:
א. סימון אדום - אתר ארכיאולוגי שכול פבודה המצריכה עבודות עפר ובינוי מכול סוג שהוא דורשן חלילה ארכיאולוגית מקדימה על מנת לתעד את הממצא הארכיאולוגי בצורה מסודרת.
ב. סימון כחול - שטחי טרשות חקלאיות, הערה בקשר לשטחים אלו יש בקיום דו"ח הארכיאולוגי המצורף.
יש סיכוי שבמהלך פעולות הבניה ימצאו אתרים או חפצים ארכיאולוגיים שלא נמצאו בסקר. יש להודיע על הימצאותם לרשות העתיקות ולא לנקוט בשום פעולה ללא חוות-דעת של רשות העתיקות לגבי אותם דברים.
יתרת התשלום והחשבון הסופי ישלחו עליכם בהקדם האפשרי.

בביכה

דני וייס

ארכיאולוג מחוז יהודה

העקבי גבעון אבני

הסקר הארכיאולוגי הוזמן מרשות העתיקות על ידי עמותת הר איתן שעסקה בהכנות להקמת "המרכז הלאומי למערכות ישראל להנצחה ולמורשת התקומה" בפסגת הר איתן. היוזמה בוטלה בהמשך עקב התנגדויות ומחוסר תקציב.

שטח הר איתן

סקר הר איתן נערך בעקבות בקשת עמותת "הר איתן" לעריכת סקר ארכיאולוגי מקיף בתחומי ההר.

רכס הר איתן מתנשא לגובה של 788 מ' מעל פני הים ונמצא כ- 15 ק"מ מערבית לעיר ירושלים. הרכס מוקף מצפון וממערב ע"י נחל צובא ומדרום ע"י נחל שורק. היזרה מפריד אוכף לא עמוק בינו לבין הר חרת. להלן רשימת האתרים שנמצאו בסקר:

1. 16-13/00/1 - הר איתן א': נ.צ.: 13080 16071. האתר נמצא בראש כיפה במקום הגבוה ביותר ברכס. באתר נימצאו שלוש שומרות, מחצבה, בורות מים וטרסות ח-איות. נמצא חרסים: ברונזה תיכונה ב'2, ברזל ג'.
2. 16-13/00/2 - הר איתן ב': נ.צ.: 13079 16086. במקום יש מעין שנקבתו התמוטטה המעין זרם לברכה בנויה ומטויחת. מידות הברכה הם: 10 מ' על 10 מ' בפינה הדרום מערבית יש גרם מדרגות בנוי ומטויח. הברכה נמצאת בלב שטח טרסות חקלאיות.

תקופות: ביזנטית.

3. 16-13/00/3 - חר' א- לוז (לוזים): נ.צ.: 13040 16072. האתר נמצא על גבי שלוחה היורדת לכיוון דרום מערב. באתר היה כפר ערבי גדול היושב על אתר מהתקופות הביזנטית. נמצאו בורות מים, קברים חצובים, קירות קדומים בבסיסי הטרסות. נקולות: ביזנטית, קרב קדום וימח"ב.

4. 16-13/00/4 - נחל צובא: נ.צ.: 13025 16046. במקום נמצאה שומרה שהשתמרה לגובה נדבך אחד גודלה 5 מ' על 5 מ'.

5. 16-13/00/5 - הר איתן ג': נ.צ.: 13075 16050. טרסות חקלאיות עם בסיס קדום וקלניס מאוחרים. קלטיקה רבה בטרסות. תקופות: ביזנטית.

6. 16-13/11/1 - מחנה סטף: נ.צ.: 13148 16183. האתר נמצא על מדרון שלוחה הפונה לצפון מזרח. האתר כולל שומרה הבנויה אבני גוויל גדולות ומתחתיה מבנה

הריון אבני גיי

גד הצפוני של המבנה, נראה שהמבנה שימש כבית.

7. 16-12/09/2 - חר' שורק עילית: נ.צ.: 16082 12978. האתר נמצא על מדרון שלוחה על טרסות הקלאיות. במקום נמצאו בורות מים, מערת קולומבריוס, שומרה. תקופות: כלכולית, ברונזה תיכונה 2ב', ברזל 3, והלניסטית.

8. 16-12/09/1 - חר' שורק תחתית (שייח' סלמה): נ.צ.: 16048 12940. החורבה משתרעת על פני שלוחה וכיפה. באתר נמצאו בתי בד, בורות מים, בור סיד, מערות, שרידי מבנים, קברים וחציבות מסוגים שונים. תקופות: ברזל 3 ורומית ביזנטית.

9. 16-13/10/1 - חר א-לוז ב': נ.צ.: 16110 13040. האתר נמצא על מדרון מצפון מזרח לחר' א לוז במקום אחרו מחצבה, קברים חצובים, בורות מים ואבן בית בד. תקופות: ביזנטית וערבי קדום.

1. 16-13/10/2 - שייח' אחמד אל בוחטיירי: נ.צ.: 16125 13059. קבר שייח' הבנוי מצמד חדרים וחצר במשקוף הכניסה משובצת אבן סודה שנלקחה מאתר בסביבה. בצמוד נמצא מעין חרב (עין אל בוחטיירי). סביב הקבר שרידי מבנים וטרסות הקלאיות.

11. 16-13/10/3 - עין אל בוחטיירי א': נ.צ.: 16150 13035. טרסה הקלאית עם עצי זית בקצה הדרום מזרחי נמצא בית בד הכולל ים חצוב בסלע, מתחתיו משטח דריכה עם שתי גומחות. תקופות: ביזנטית וערבי קדום.

12. 16-13 /21/1 - חר' סטף עילית: נ.צ.: 16225 13150. במקום נמצאו חציבות בורות מים שומרות וטרסות הקלאיות. תקופות: ברזל 3, הלניסטית, רומית.

בתחומי ההר מפוזרות טרסות הקלאיות עתיקות עם תיקונים חדשים, שטחים אלו לא צמודים בהכרח לאתרים המצוינים בסקר. את הטרסות האלו יש לקחת בחשבון כעתיקות. ניתן תיכנון עתידי של ההר. בשטחי הטרסות ניתן יהיה להשתמש לתיכנון כשטח ירוק או כול שימוש אחר שלא יפגע במתאר הטרסה.

בסקר לא נכלל כל השטח של סטף הכולל את השטח המשתרע מכביש עין כרם - צובא במזרח ועד לדרך העפר היורדת לנחל שורק (צמודה לשייח' עובייד).

הסקר פורסם בשינוי עריכה קלים בשנת 1994 בחדשות ארכאולוגיות ק"א עמ' 90.

2. הר איתן ב'
16-13/00/2
נ.צ. 16071 13079

ממצאים

מעין שנקבתו התמוטטה. המעין זרם לבריכה בנויה ומטויחת. מידות הבריכה 10 מ' על 10 מ'.
בפינה הדרם מערבית יש גרם מדרגות בנוי ומטויח. הבריכה נמצאת בלב שטח טרסות הקלאיות.

תקופה
ביזנטית

1. הר איתן א'
16-13/00/1
נ.צ. 16071 13080

ממצאים

שלוש שומרות
מחצבה
בורות מים
טראסות הקלאיות

חרסים

ברונזה תיכונה 2
ברזל ג

9. הר' א-לוז ב'
16-12/10/1
נ.צ. 16110 13040

ממצאים

מחצבה
קברים חצובים
בורות מים
אבן בית בד

תקופות

ביזנטית
ערבי קדום

3. הר' א-לוז (לוזים)
16-13/00/3
נ.צ. 16072 13040

ממצאים

כפר ערבי גדול היושב על אתר מהתקופה הביזנטית. בורות מים, קברים חצובים, קירות קדומים בבסיסי הטרסות.

תקופות

ביזנטית
ערבי קדום
ימה"ב

5. הר איתן ג'
16-13/00/5
נ.צ. 16050 13075

ממצאים

טרסות הקלאיות עם בסיס קדום ותיקונים מאוחרים.
קרמיקה רבה בטרסות.

תקופות
ביזנטית

7. הר' שורק עילית
16-12/09/2
נ.צ. 16082 12978

ממצאים

טרסות הקלאיות בורות מים מערת קולומבריום שומרה

תקופות

כלקוליתית
ברונזה תיכונה 2
ברזל 3
הלניסטי

8. הר' שורק תחתית
(שייח' סלמה)
16-12/09/1
נ.צ. 16048 12940

ממצאים

בתי בד בורות מים בור סיד מערות שרידי מבנים קברים חציבות מסוגים שונים

תקופות

ברזל 3
רומית
ביזנטית

הר איתן

עיקרי ממצאי הסקר על גבי מפה. עיבוד ע"ג מפת הרי ירושלים 2007 קנ"מ 1:25,000 בהוצאת שביל-נט
Source: har-eitan.blogspot.com

132

131

130

129

160

161